

Juris. Dr. Miljöjurist

Jonas Christensen

jonas@ekolagen.se

0730 59 09 29

Rättsliga förutsättningar för att utnyttja allmänna dagvattenanläggningar för skyfallsvatten

Och vem som ska bära ansvaret

Ett utredningsuppdrag från Norrtälje kommun

Slutlig version efter granskning

Uppsala den 22 oktober 2023

Juris dr. Jonas Christensen

Två begrepp jag använder

- **Utvidgad dagvattenanläggning**

- En allmän dagvattenanläggning som är dimensionerad för större vattenkvantiteter än LAV-intervallet.
  - Dvs även för kraftigt regn och skyfall.

- **LAV-intervall**

- De vattenkvantiteter som det allmänna dagvattennätet, enligt LAV, måste dimensioneras för i varje situation.
  - Ett sätt att undvika att vid varje tillfälle behöva definiera detta vaga begrepp (vilket lagstiftaren vägrar fundera över).

För- och nackdelar med en utvidgad dagvattenanläggning

Tänkbara fördelar

- Kan krävas mindre markytor
- Färre installationer
- Kan vara ekonomiskt fördelaktigt

Tänkbara nackdelar

- Ökat slitage på dagvattennätet
- Tillåts ett 50 års regn så lär även ett 350-års regn rinna dit....
- Krävs att nätet ända till recipient anpassas för ökade flöden.
- Svårt att fördela ansvar

Frågeställningar

- Tillåter LAV utvidgade dagvattenanläggningar?
- Är detta under vissa förutsättningar ett krav?
- Hur ska kostnaderna fördelas?
- Hur ska ansvaret för ordnande och drift fördelas?

Ansvar dagvatten– en sammanfattning

Benämning	Förklaring	Regnintensitet	Vem ansvarar	Författning
1. Under LAV-intervallet	Nederbörden och bebyggelsestrukturen medför inte att det av miljö- eller hälsoskäl krävs kommunalt omhändertagande av dagvattnet i ett större sammanhang	Ej definierat. upp till LAV-intervallet	Fastighetsägaren	MB, främst, PBL, 6 § LAV, motsatsvis.
2. LAV-ansvar (LAV-intervall)	Nederbörden och bebyggelsestrukturen medför att det av miljö- eller hälsoskäl krävs kommunalt omhändertagande av dagvattnet i ett större sammanhang...	10-års regn. Gällande skadeståndsrättslig praxis. Förslag på branschstandard i P110. 10, 20, 30 års regn ber. på bebyggelse.	Va-huvudmannen. Får finansieras med Va-avgifter.	LAV, 6§. Skadeståndsrättslig praxis
3. Över LAV-intervall; kraftigt regn	Ej ansvar för va-huvudmannen.	Under 50 mm/tim, SMHI.	Fastighetsägarna. Försäkringsbolag. Vid nybebyggelse kommunal planering genom PBL.	PBL
4. Över LAV-intervall; skyfall	Ej ansvar för va-huvudmannen.	Minst 50 mm/tim, SMHI.	Fastighetsägarna, försäkringsbolag. Vid nybebyggelse kommunal planering genom PBL.	PBL
5. Översvämning till följd av skyfall. Rekommenderad gräns för nya planer, PBL.	Ny sammanhållen bebyggelse och samhällsviktig verksamhet. (Innefattar inte översvämning av sjöar och vattendrag)	Planeringen bör beräknas för ett 100-årsregn. Rek. Boverket.	Fastighetsägarna, försäkringsbolag. Vid nybebyggelse kommunal planering genom PBL.	PBL
6. Översvämning till följd av skyfall. Rekommenderad gräns för nya planer, PBL.	Samhällsfunktioner och bebyggelse av mindre vikt. (Innefattar inte översvämning av sjöar och vattendrag)	Planeringen bör beräknas för ett 100-årsregn. Rek. Boverket.	Fastighetsägarna (försäkringsbolag). Vid nybebyggelse kommunal planering genom PBL.	PBL

Att anpassa Va-anläggningen *för andra allmänna intressen* 10§ LAV

- Varken räddningstjänstens behov av släckvatten eller "vattenförsörjning för andra liknande ändamål" utgör enligt Qviström obligatoriska vattentjänster enligt LAV.
- Men däremot har va-huvudmannen ett ansvar "för att i görlig utsträckning tillgodose allmänna intressen av detta slag, när det är förenligt med anläggningens ändamål, till exempel anläggande av brandposter.
- Jag menar att behovet av att kunna avleda kraftiga regn och skyfallsvatten som ett sådant annat allmänt intresse för vilket den allmänna dagvattenanläggningen får- och ibland bör - inrättas, men att ett sådant dubbelt utnyttjande inte får gå ut över möjligheterna att utnyttja anläggningen för lagens skyddsintressen d.v.s. att avleda och vid behov rena vattnet samt att vara resurshushållande.

10 § En allmän va-anläggning skall ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser.

När det är förenligt med anläggningens huvudsakliga ändamål, bör den ordnas och drivas så att också andra allmänna intressen som har behov av anläggningen kan tillgodoses.

Vad säger LAV?

- **Att det är OK att inrätta utvidgade dagvattenanläggningar.** 10 § 2 st. LAV.
- *En va-anläggning bör ordnas och drivas så att också andra allmänna ändamål kan tillgodoses.*
- **Dock vissa förutsättningar som inte är förhandlingsbara:**
  - Ett sådant utnyttjande måste vara förenligt med anläggningens huvudsakliga ändamål.
  - Dvs att kunna avleda de dagvattenmängder som LAV kräver, och att det kan ske utan risker för omgivningen eller för dagvattenanläggningen. Vid behov ska detta dagvatten även renas enligt de krav som uppställs genom miljöbalken.
- **Bygger på frivillighet**
  - En vattentjänstplan ska (endast) innehålla en *redovisning* av hur det allmänna Va-nätet kan stå emot skyfall

Begränsande faktorer

- Att brukarkollektivet inte ska belastas kostnader för ett dagvattennät som är överdimensionerat i förhållande till LAV-intervallet.

30 § Avgifterna får inte överskrida det som behövs för att täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen.

- Och att parterna kommer överens... det finns inga lagkrav på att inrätta utvidgade anläggningar
- (Parterna = Va-huvudman och en annan nämnd i kommunen)

Kostnader

- Kostnaderna måste alltså fördelas så att Va-kollektivet inte står för kostnader som ska finansieras med skattemedel.

Ansvar enligt LAV

Finansieras med
Va-taxan

Inom verksamhetsområde,
inom "LAV-intervallet"

Avleda dagvatten,
underhåll och drift.

Upprätta
förbindelsepunkt, el.
motsv. för dagvatten.

Va—
Huvudmannen

Inrätta
verksamhetsområden

Leda dagvattnet till
förbindelse-
punkten
(om denne vill)

Fastighets-
ägaren

Hålla koll på behov av
vattentjänster i
befintlig bebyggelse
och nybebyggelse.

"Kommunen"
KF-beslut

Vattentjänstplaner fr 2023-01-01

Finansieras med
skattemedel

Utanför verksamhetsområde

Vad får finansieras med avgifterna?

- Förutom att kostnaderna skall vara direkt knutna till den allmänna anläggningens anskaffning eller drift eller annars ha ett starkt naturligt samband med va-verksamheten, skall de enligt VA-nämnden i princip också vara nödvändiga i den meningen att de framstår som motiverade av en normalt fackmannamässigt och rationellt driven verksamhet som kapacitetsmässigt och i övrigt är lämpligt avpassad för sitt ändamål. **I avgiftsunderlaget får därför inte räknas in kostnader som hänför sig till andra rörelsefrämjande ändamål eller till en omotiverad överkapacitet.** Och som regel inte heller utgifter till följd av klart felaktiga eller olämpliga åtgärder eller brott mot lagar eller avtal. SOU 2004:64. 311
- Det är möjligt att låta va-taxan finansiera **åtgärder för att hantera större dagvattenflöden under förutsättning att det kan anses vara en nödvändig kostnad för att den allmänna anläggningen ska uppfylla sitt ändamål och uppfylla skäligen anspråk på säkerhet** SOU 2018:34, s. 137

Hur ska kostnaderna fördelas?

Mellan Va-kollektiv och skattekollektiv

- **Går inte att generellt bestämma**

- En bedömning för varje anläggning i sig.
- Utgångspunkten ska vara att va-huvudmannen (för brukaravgifterna) står för de kostnader som är nödvändiga för att anläggningen ska klara av kraven i LAV.

- **En tänkbar fördelningsgrund kan vara:**

- Att först beräkna kostnaden för att inrätta och driva en dagvattenanläggning som enbart är dimensionerad för ett LAV dagvatten.
- Därefter beräknas den totala kostnaden för inrättande av den utvidgade anläggningen.
- Skillnaden faller på kommunen (skattekollektivet).

Måste fundera över vem som ska ansvara för

- Ekonomin, vem betalar vad?
- Inrättandet, vem ser till att jobbet blir gjort?
- Driften, vem sköter och underhåller?
- Att miljökrav uppfylls...
- Miljöbalken: måste finnas en tydlig verksamhetsutövare.
  - Kan inte avtalas fram i sig, utan ansvaret måste tydligt fördelas.
- Ev. ansvar för översvämningsskador, vem betalar skadeståndet?

Mina medskick

- Dagvattennätet nedströms måste anpassas för ökade flöden.
- Det kan vara ett stort område som drabbas av skyfall, och det blir då mer vatten nedströms än uppströms
- Skriv avtal om varje dagvattenanläggning, om ansvar för
  - Inrättande, Drift, Kapacitet
- Fundera över vem som i praktiken kommer bedömas vara verksamhetsutövare enligt MB, och om ni vill ha det så
- Kontrollera att inte VA-bolagets bolagsordning sätter hinder.

Tack för mig
😊

